

N-VA: geboorte of verrijzenis?

Over hoe politieke partijen op verschillende manieren 'nieuw' kunnen zijn

Stefanie Beyens, Kris Deschouwer, Emilie van Haute en Tom Verthé

SAMENVATTING VAN

Beyens, S., Deschouwer, K., van Haute, E., & Verthé, T. (2017). Born again, or born anew: Assessing the newness of the Belgian New-Flemish Alliance (N-VA). *Party Politics*, 23(4), 389-399. doi:10.1177/1354068815601347.

Een interessant debat in de literatuur is de ogenschijnlijk simpele vraag wanneer een partij 'oud' of 'nieuw' is. Eén mogelijkheid is een ijkpunt kiezen in de tijd. Die bottebijlmethode gaat ervan uit dat 'nieuwheid' eendimensionaal is en dat de geboortedatum het enige relevante criterium is. Maar partijen worden geboren op uiteenlopende manieren (opsplitsen, afscheuren, samensmelten...), waardoor de ene nieuwe partij nieuwer is dan de andere.

Ook indien we slechts die partijen tellen die geen enkele partijpolitieke geschiedenis met zich meetersen, kunnen sommige toch nieuwer zijn dan andere. Dat kan wanneer een partij ontstaat als organisatie en pas later beslist om aan verkiezingen deel te nemen. Nog een andere manier om nieuw te zijn, is het ideologische profiel: partijen kunnen 'oude' of 'nieuwe' ideologieën verdedigen.

De mate waarin een partij nieuw is, heeft grote gevolgen voor haar succes en

overlevingskansen. Dit artikel behandelt de Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA), een intrigerende case van een 'nieuwe' partij met een fascinerende ontstaansgeschiedenis. De partij werd gecreëerd in 2001 op de restanten van de regionalistische Volksunie (VU). VU ontbond zichzelf in 1999 en een intern ledenreferendum bezegelde het verdere lot van de partij. Geen enkele factie behaalde een absolute meerderheid, waarop de grootste groep N-VA stichtte. N-VA behaalde in 2003 slechts één verkozenen in het federaal parlement. Bij de daaropvolgende regionale (2004) en federale (2007) verkiezingen vormde ze een alliantie met de christendemocratische CD&V. Na het verbreken van de alliantie in 2008, behaalde N-VA achtereenvolgens 13% (regionaal, 2009), 29% (federaal, 2010) en 32% (federaal en regionaal, 2014) in Vlaanderen.

Is dat het succesverhaal van een nieuwe partij of was net haar pseudo-

nieuwheid de sleutel tot succes? Barnea en Rahat (2011) creëerden een lijst van dimensies waarop een partij als nieuw beschouwd kan worden. Wij passen die dimensies toe op de case N-VA en gebruiken daarvoor partijstatuten, verkiezings-surveys, ledencijfers, biografieën en financiële rapporten.

De partij in het electoraat

Een eerste element is het partijlabel. Aangezien de factie rond Bourgeois geen meerderheid behaalde bij het referendum, mocht ze het VU-label niet overnemen. Ook tijdens de alliantie met CD&V bleef het nieuwe label N-VA duidelijk en afzonderlijk herkenbaar.

Ideologisch is er een duidelijke continuïteit tussen VU en N-VA omtrent Vlaamse autonomie. Die eis bleef een centraal element in het N-VA-partijprogramma. Een van de redenen voor het uiteenvallen van VU was dan ook de combinatie van die eis met andere ideologische keuzes. Het VU-leiderschap bevond zich meer aan de linkse, groene kant van het spectrum terwijl de groep die later N-VA zou vormen een rechtser sociaaleconomisch beleid voorstond. Die lijn trekt zich door na de oprichting van N-VA: als het gaat over staatshervorming treedt de partij in de voetsporen van VU, maar qua economisch beleid schuift de partij duidelijk op naar rechts.

Een vergelijking tussen het kiespubliek van VU en N-VA – op basis van enquêtes uit 1999, 2003 en 2009 – toont dat opinies over het zwaartepunt binnen de

federale staatsstructuur vrijwel gelijk blijven (meer Vlaanderen). Maar ook daar zien we het nieuwe partijplatform weer spiegeld. Het duidelijke rechtse profiel van N-VA-kiezers en linkse profiel van de Spirit-achterban, zijn een breuk met de centrumpositie van VU.

De partij als organisatie

De partijfinancieringsregels vereisten dat N-VA formeel een nieuwe organisatie oprichtte. De interne partijwerking toont evenwel een genuanceerder beeld. Toen VU splitste, was er een akkoord om de lopende partijfinanciering te verdelen op basis van de steun in het referendum (voordelig voor N-VA) en het aantal parlementsleden dat zich bij elke factie aansloot (nadelig voor N-VA, want het overgrote deel van de VU-parlementsleden ging naar Spirit). Maar de huidige rijkdom van N-VA overstijgt haar VU-erfenis: de sterke electorale groei bracht sterk toegevoegde subsidies.

De lokale partijafdelingen tonen dezelfde trend. In 2006 had N-VA iets minder lokale afdelingen dan VU in 2000. Na 2006 zien we het aantal lokale afdelingen exploderen. Alle afdelingen kwamen bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2012 ook op onder het eigen partijlabel.

Uit ledensurveys kunnen we opmaken dat N-VA in haar eerste jaren sterk bouwde op voormalige VU-leden. Parallel met het electorale succes is ook het ledenaantal sterk toegenomen, waardoor driekwart van de huidige N-VA leden geen VU-verleden heeft.

De partij in het bestuur

VU maakte in 1999 als kleine partij deel uit van een brede Vlaamse regering en N-VA deed in 2004 hetzelfde als kleine partner in een alliantie met CD&V. Aangezien beleid wordt vastgelegd in een gezamenlijk regeerakkoord en collegiaal wordt uitgevoerd, is het bijna onmogelijk om het afzonderlijke beleid van deze kleine regeringspartners zinvol te vergelijken.

Wanneer we topkandidaten vergelijken, zien we dat N-VA in het prille begin volledig terugviel op lijsttrekkers uit VU. De link tussen VU en N-VA blijft relevant: in 2013 droeg een derde van de mandatarissen op regionaal, federaal of Europees niveau een VU-stempel. De belangrijkste posities binnen de partij worden ook bezet door voormalige VU'ers. Toen N-VA zich afscheurde van de VU-top, heeft ze sterk berust op het voormalige VU-midkader om de partij uit te bouwen.

Conclusie

In sommige opzichten is N-VA dus helemaal nieuw, in andere is dat nieuw-zijn op zijn minst relatief. Als we de criteria van Barnea en Rahat strikt toepassen, is N-VA een oude partij door het VU-verleden van haar lijsttrekkers in 2003. Het lijkt

ons geen goed idee om – zonder sluitende argumenten – bepaalde aspecten van partijen (bv. politiek personeel) boven andere te stellen. Daardoor verliezen we te veel complexiteit, zeker wanneer we later willen nagaan waarom sommige nieuwe partijen succesvoller zijn dan andere.

Het verhaal van N-VA toont ook het belang van *party agency*. De partij begon als eerder oud dan nieuw, maar gaandeweg is de balans omgeslagen, net omdat de partij er bewust voor koos een nieuwe partij te bouwen. Ideologisch heeft ze zich een nieuwe weg gebaad door Vlaams nationalisme te combineren met een sociaal-economisch centrumrechtse positie. Door de verbinding met de christendemocraten kocht N-VA tijd om een nieuwe, solide partijorganisatie op te zetten. De conclusie is dat de partij zo succesvol is kunnen worden door de combinatie van continuïteit en nieuwheid. De case van N-VA toont dus aan dat we nieuwheid van partijen multidimensionaal moeten benaderen als we de dynamieken van dat soort partijen beter willen begrijpen.

Bibliografie

Barnea, S., & Rahat, G. (2011). Out with the old, in with the new: What constitutes a new party? *Party Politics*, 17(3), 303-320.